

მენეჯერებისათვის საინვესტიციო და საოპერაციო ხარჯების შედარების შესაძლებლობის გაუმჯობესება.

პროდუქციის სასიცოცხლო ციკლის მიხედვით კალკულაციის მეთოდის გამოყენებისას გასათვალისწინებელია ის გარემოება, რომ დანახარჯები იცვლება მთელი სასიცოცხლო ციკლის განმავლობაში და შესაბამისად, სწორედ დანახარჯების კალკულაცია მთელი ციკლის პერიოდში აუცილებელი პირობაა მოგებიანობის შესაფასებლად.

გამოყენებული ლიტერატურა:

1. ატკინსონი ე.ა. „კაპლანი რ.ს., მათსუმურა ე.მ. ,იანგი ს.გ.- მმართველობითი აღრიცხვა, თარგმანი ინგლისურიდან, 2009.
2. მიქაძე პ.მმართველობითი აღრიცხვა, თბ. 2000.
3. Гаррисон Р., Норин Э., Брюэр П. Управленческий учет. 12-е изд. 2010.
4. Дружи К.- Управленческий и производственный учет. 5-е изд. 2012.
5. Бухгалтерский управленческий учет, Л.С. Васильева, Д.И. Ряховский, М.В. Петровская. М.2007.
6. Clasification of Manufacturing Costs and Expenses, 2015.
<http://www.microbuspub.com/pdfs/chapter4.pdf>
7. Myle Bassel - Managerial Accounting Basics. 2011, [www.amason.com/Managerial Accounting](http://www.amason.com/ManagerialAccounting).

რისკის საკითხები საბანკო საქმიანობაში: რისკების ანალიზის მნიშვნელოვანი მაჩვენებლები

Risk Issues in Banking: Important Indicators of Risk Analysis

გიორგი ცაავა - ეკონომიკურ მეცნიერებათა დოქტორი. პროფესორი
საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტი, G.Tsaava@gtu.ge

ვალერი მოსიაშვილი - ეკონომიკის დოქტორი, პროფესორი
საქართველოს ეროვნული უნივერსიტეტი სეუ, vmosiashvili@yahoo.com
Giorgi Tsaava - PhD in Economics, Professor, Georgian Technical University,
G.Tsaava@gtu.ge

Valeri Mosiashvili - Doctor of Economics, Professor, Georgian National University, Seu
vmosiashvili@seu.edu.ge

აბსტრაქტი. ნაშრომში საბანკო საქმიანობისათვის დამახასიათებელი სხვადასხვა საბანკო რისკების აღწერაა მოცემული. საბანკო რისკი შეიძლება განხილული იქნას როგორც გარემოებების რიგითობა, რომლებსაც თან დამოუკიდებელი ზანკებისათვის უარყოფითი შედეგები მოაქვთ. გარდა ამისა, ერთი გარემოების წარმოქმნის გამო შესაძლებელია მეორესი და ა.შ. წარმოშობა განხორციელდეს. ფინანსური ზაზრები ეროვნულ და საერთაშორისო დონეზე დაკრედიტების ტრადიციული სისტემების გავრცელების გამო უფრო არასტაბილურები გახდნენ. აღნიშნულთან დაკავშირებით განუსაზღვრელობის ხარისხის მაჩვენებელს

განსაკუთრებული მნიშვნელობა გააჩნია. ყველა მითითებული ფაქტორები მთლიანობაში საფინანსო-საბანკო სისტემისათვის დამახასიათებელი რისკების ამაღლებისათვის საფუძვლის სახით ემსახურებიან. გარდა ამისა, ნაშრომში მიმოხილულია ბანკის საერთაშორისო საბანკო სისტემაში პოზიციონირების ფაქტორის შეფასების შესახებ და განიხილება ისეთი მნიშვნელოვანი მაჩვენებლები, როგორიცაა ერთობლივი რისკი, სადაზღვევო რისკი, სახელმწიფოს გადახდისუუნარობის რისკი, საგადასახადო რისკი, სავალურო რისკი და ა.შ.

საკვანძო სიტყვა: რისკების ანალიზი, ბანკი, საბანკო კრედიტი, საბანკო რისკი.

Abstract. The article deals with various banking risks, which hold an important position banking. Referring to the fact that financial activities are exposed to certain risks, knowledge of them is an important criterion. Bank risk can be considered as a sequence of events, which result in negative consequences for independent banks. Furthermore, occurrence of one event may cause occurrence of another one, and so on.

Financial markets have become more unstable in consequence of advancement of traditional credit systems at national and international levels. In this regard, the uncertainty degree indicator is of particular importance. All these factors serve as the basis for increase of risks in the financial and banking system. Moreover, the author of the article considers evaluation of the factor of bank positioning in the international banking system, and analyzes such important as: overall risk, insurance risk, sovereign risk, tax risk, currency risk, etc.

Furthermore, the author suggests how to calculate the risk indicator. In has certain specified framework intervals and on the basis of them it becomes possible to assess the expected risk level that the bank faces in its activities. The author comes to the conclusion that classification of banking risks is of particular importance in the risk to the conclusion that classification of banking risks is of particular importance in the risk management process. Appropriate risk management will enable the bank to identify and assess banking risks, to manage, eliminate and prevent risks, as well as to finance them.

Keywords: Risk Analysis, Bank, Banking Loan, Banking Risk.

შესავალი. ნებისმიერი ბანკის საქმიანობა კონკრეტულ საბაზრო პირობებში ხორციელდება და აღნიშნულიდან გამომდინარე რისკების აკუმულაციას ექვემდებარება. საბანკო საქმიანობაში რისკი განისაზღვრება როგორც გარიგებების განხორციელებისას გარკვეული ზარალის ან დანაკარგის წარმოშობის ალბათობა.

რისკი თავისთავად „პოტენციალურ დანაკარგს წარმოადგენს, რომელსაც უძრავი ქონება, კაპიტალდაბანდებები და ეკონომიკური აგენტის საქმიანობა ექვემდებარება“. რისკის ტერმინის გაგებისადმი სინთეტიკური მიდგომის გამოყენებისას განისაზღვრება ასევე როგორც „სუბიექტისათვის ნეგატიური შედეგის მომტანი გარემოების მომტანი ალბათობა“. ზოგიერთი სხვა ავტორები რისკს წარმოგვიდგენენ როგორც „მოსალოდნელი შედეგებიდან პოტენციალურ ნეგატიურ გადახრას“.

საბანკო რისკი მუდმივად არსებობს საბანკო საქმიანობაში. საბანკო რისკების ცოდნა მნიშვნელოვანს წარმოადგენს, რამდენადაც ფინანსური საქმიანობა თავისი ბუნების მიხედვით განუსაზღვრელობას და რისკს ექვემდებარება. საბანკო რისკი, შეფასებაში და საბანკო რისკების ზუსტ რაოდენობრივ

წარმოდგენაში არსებული სუბიექტურობის ფაქტორის გამო, მეტისმეტად რთული განსასაზღვრავია.

ძირითადი ტექსტი. საბანკო რისკს ერთიანი მიღებული განმარტება არ გააჩნია, მაგრამ მოცემულ სფეროში ყველა ექსპერტები აღიარებენ იმ ფაქტს, რომ მოცემული ცნება თავისთავში მოიცავს: საბანკო რისკების არასტაბილურობის მიზეზებს; ბანკის მიზნებით განსაზღვრად საბანკო რისკების გამოვლენის კრიტიკულ წერტილს; იმას, რომ საბანკო რისკები დასახული მიზნების მიუღწევლობის ალბათობას გამოხატავენ.

კონკრეტულ შემთხვევაში საბანკო რისკის სუბიექტად გამოდის საბანკო ოპერაცია. საბანკო რისკის ცნების გამარტივებული განსაზღვრა მოიცავს ყველა ზარალის ან დამატებითი ხარჯების ნამდვილ ღირებულებებზე მითითებას, რომლებიც გააჩნია ან შეიძლება საბანკო ორგანიზაციამ მიიღოს.

საბანკო რისკი მოიცავს ორ კომპონენტს: განუსაზღვრელობას მომავალში გარემოების წარმოშობის მიმართებაში; დაქვემდებარებულობას ზარალის მიღების ალბათობასთან მიმართებაში.

პრაქტიკაში არსებობს საბანკო რისკის გენერირებადი ოპერაციების ან გარკვეული პროცედურების ნაკრები. გარდა ამისა, ბანკები ეჯახებიან ისეთ რისკებს, რომლების მათი საქმიანობისათვის დამახასიათებელი არ არის.

სპეციალიზირებულ ლიტერატურაში მრავალმა თეორიებმა მიიღო განვითარება ბანკების მიერ განცდადი პრობლემების გამომწვევ მიზეზებთან მიმართებაში. ექსპერტების ნაწილი თვლიან, რომ რისკები დამოკიდებულია შემოსვლადი შემოსავლების დონისა და ხარჯების დონის ცვლილებებზე, რომლებიც მათ თან სდევნ. შემოსავლების ძირითადი წყაროების რიცხვში შდიან პროცენტები ინვესტიციებთან მიმართებაში, ხოლო დანახარჯების მეტ ნაწილს შეადგენენ სახსრები, რომლებიც მოზიდულ სახსრებზე პროცენტების გადადაზეა მიმართული. შფასება როგოეც შემოსავლების, ასევე ხარჯებისაც შეიძლება საბანკო აქტივების და პასივების, განხორციელებული გარიგებების სტრუქტურის და ბანკის საგარეო გარემოზე ზემოქმედების შემძლე მაკროეკონომიკური ფაქტორების გათვალისწინების საფუძველზე იქნას განხორციელებული. სხვა მკვლევარების მოსაზრებების მიხედვით, ძირითადი როლი მაკროეკონომიკურ ფაქტორებს მიეკუთვნება, რომელთა ცვლილება ძნელად განჭვრეტადია.

ა) საბანკო რისკების ტიპოლოგია:

სისტემური მიდგომა საბანკო სფეროსათვის დამახასიათებელი რისკის ძირითადი კატეგორიების განსაზღვრისადმი მათი კლასიფიკაციის განხორციელებას საჭიროებს. ეკონომიკურ ლიტერატურაში შეიძლება საბანკო რისკების კლასიფიკაციის რამდენიმე ვარიანტი შეგვხვდეს. ქვემოთ მათ შორის ყველაზე მნიშვნელოვანებია განხილული.

რიგი ექსპერტების მოსაზრების მიხედვით, ბანკები ერთმანეთთან მჭიდრო ურთიერთკავშირში მყოფ ზოგიერთი კომპლექსური რისკების ზემოქმედებას განიცდიან, უფრო ზუსტად კი:

- **საკრედიტო რისკი** - მდგომარეობს იმაში, რომ ერთ-ერთი მხარე არ ასრულებს თავის ვალდებულებებს;

- **საბაზრო რისკი** - ითვალისწინებს საბაზრო კურსების ან საპროცენტო განაკვეთების ცვლილებებით განპირობებული ზარალის წარმოშობის შესაძლებლობას, რომლებიც საერთო და განუქცვრეტად ხასიათს ატარებენ;

- **საოპერაციო რისკი** - მდგომარეობს ადამიანური ფაქტორით უკანონო ხასიათის ან შიდა კონტროლის არარსებობის ქმედების განხორციელებულით გამოწვეული შეცდომების მიზეზით ზარალის წარმოშობის შესაძლებლობაში;

- **იურიდიული რისკი** - თავისთავად წარმოადგენს რისკს, რომელიც კონტრაქტორისადმი გამოყენებადი სამართლებრივი რეგულირების რეჟიმიდან წარმოიქმნება;

- **ლიკვიდობის რისკი** - თავისთავად წარმოადგენს რისკს იმისა, რომ კონკრეტული აქტივი შეუძლებელია ფასის თვალსაზრისით მნიშვნელოვანი დანაკარგების გარეშე იქნას რეალიზებული;

- **რეგულირების რისკი** - მოიცავს გადახდების განხორციელების პერიოდში საბაზრო რისკებისადმი და საკრედიტო რისკისადმი მიდრეკილებას;

- **სპეციფიკური რისკი** - შედგება აქტივის ღირებულების შემცირებაში, ამასთან ღირებულების შემცირება საერთო საბაზრო ტრენდთან არ არის დაკავშირებული.

საერთაშორისო გარიგებების სპეციფიკა საბანკო საქმიანობის სუბიექტების სპეციფიკურ ქცევას განაპირობებს. ამრიგად, რისკები შიძლება იქნას დაყოფილი ორ ჯგუფად: სუფთა და შემოსავლიანი (სპეკულაციური) რისკები. **სუფთა რისკები** - ხასიათდებიან იმით, რომ რისკისადმი დაქვემდებარებულობა ორგანიზაციის საქმიანობის მსვლელობაში ფორმირდება და საბანკო პროცედურები განაპირობებენ გარემოებების წარმოშობას, რომელთა შედეგად ფორმირდება ზარალი. რისკების მოცემულ კატეგორიაში გამოყოფენ რისკების შემდეგ ჯგუფებს: ფიზიკური რისკები, ფინანსური რისკები, კანონსაწინააღმდეგო და ბოროტმოქმედებით საქმიანობის რისკები, ავეჯ პასუხისმგებლობის დადგომის რისკები.

სპეკულაციური რისკები - შეიძლება დახასიათებული იქნას იმ გარემოების გათვალისწინებით, რომ აღნიშნული რისკისადმი დაქვემდებარებულობა ფორმირდება უფრო მაღალი მოგების მიღების მცდელობების განხორციელების შედეგად, რამაც შეიძლება ბანკზარალის ან დამატებითი დანახარჯების წარმოშობისაკენ მიიყვანოს.

საბანკო რისკების სხვა კლასიფიკაციის საფუძველში ჩადებულია, ერთის მხრივ, საბანკო გარიგებების სპაქრტი, რომლებიც რისკების გენერირების შემძლეები არიან, ხოლო მეორეს მხრივ კი - ასეთი რისკების ფორმა. მოცემული თვალსაზრისიდან გამომდინარე გამოყოფენ რისკების შემდეგ კატეგორიებს:

- **ფინანსურ რისკები** - რომლებიც ბალანსის მართვისას გაითვალისწინება;

- **საქმიანობის განხორციელების (გადმოღობის) რისკები** - რომლებიც საბანკო მომსახურების განხორციელებისათვის არის დამახასიათებელი;

- **გარემომცველი გარემოს რისკები** - რომლებიც საბანკო ზედამხედველობის სამსახურების მიერ რეგულირებად კონკრეტულ გარემომცველ გარემოში ბანკის საქმიანობის პროცესში, და განვითარების მუდმივ დინამიკაში მყოფი ეკონომიკურ სფეროში ფორმირდებიან.

ფინანსური რისკები - თავისთავად საბანკო რისკების ყველაზე უფრო მნიშვნელოვან ჯგუფს წარმოადგენენ, რამდენადაც ასეთი რისკების მართვა თავისთავად ბანკების გაკოტრების ყველაზე გავრცელებულ მიზეზს წარმოადგენს. მოცემული კატეგორიის შემადგენლობაში შეიძლება ჩაირთოს შემდეგი რისკები:

- ა) საკრედიტო რისკი - მიეკუთვნება ინვესტიციებზე ვალდებულების ვადის დადგომისას ინვესტირებული კაპიტალისა და შესაბამისი პროცენტების ფაქტიურად მიღების ალბათობას;

- ბ) ლიკვიდობის რისკი - გამოხატავს სახსრების მიღების ალბათობას;

- გ) საბაზრო რისკი - მიუთითებს იმის ალბათობაზე, რომ საბაზრო პირობების ცვლილებას შეეძლო ბანკის მოგებიანობის მაჩვენებელზე ნეგატიური სახით მოეხდინა ზეგავლენა;

- დ) გაკოტრების რისკი - ახასიათებს იმის ალბათობას, რომ ბანკის საკუთარი სახრები შეძლება არასაკმარისი აღმოჩნდეს ზარალის გადასაფარავად, რომლებიც მიმდინარე საქმიანობის შედეგების მიხედვით წარმოიქმნებიან, ასევე იმის ალბათობა, რომ ასეთმა დანაკარგებმა შეიძლება ბანკის კრედიტორების ინვესტიციებზე ნეგატიური ზემოქმედება განახორციელოს.

პრობლემები, რომლებსაც ცალკეული საბანკო ორგანიზაცია ეჯახება, ასეთი კომპონენტებს შორის რთული ურთიერთკავშირის მდგომარეობაში საბანკო სისტემის სტაბილურობაზე დამუქრებით, ბანკი-პარტნიორებზეც ნეგატიურად ზემოქმედებენ. მოცემულ შემთხვევაში ბანკები შეიძლება დაეჯახოს სისტემურ რისკს, ამასთან სისტემური რისკის მართვა ეროვნულ დონეზე ცენტრალური ბანკის მიერ ხორციელდება.

საქმიანობის განხორციელების (გამდოლის) რისკები - დაკავშირებულია ფინანსური მომსახურების სფეროში განხორციელებულ ოპერაციებთან. მოცემული კატეგორია მოიცავს:

- საოპერაციო რისკს - რომელიც თავისთავად წარმოადგენს იმის ალბათობას, რომ კლიენტების მოთხოვნილებების ეკონომიკურად ეფექტური პირობების უზრუნველყოფაში, ბანკი აღმოჩნდება დაკმაყოფილების არშემძლე;

- ტექნოლოგიურ რისკს - რომელიც ფინანსური პროდუქტების შეთავაზების ხარისხთან და სტრუქტურასთან არის დაკავშირებული;

- ახალი საბანკო პროდუქტის დანერგვის რისკს - რომელიც ფინანსური პროდუქტების სფეროში ინოვაციების დანერგვასთან არის დაკავშირებული;

- სტრატეგიულ რისკს - რომელიც თავისთავად მოცემულ გარემოებებში ოპტიმალური სტრატეგიის არჩევის განხორციელების შეუძლებლობის ალბათობას წარმოადგენს.

გარემომცველი გარემოს რისკები - მიეკუთვნებიან იმ რისკების კლასს, რომლებიც ბანკის საქმიანობაზე არსებით ზეგავლენას ახდენენ, და შეიძლება საბანკო ორგანიზაციის მიერ ძალიან შეზღუდული მოცულობით იქნას გაკონტროლებული. რისკების ასეთ კლასს მიაკუთვნებენ:

- თაღლითური ქმედებების რისკი - რომელიც ბანკის მოსამსახურეების მიერ ბანკის ინტერესების საპირისპიროდ მიმართული გარკვეული ქმედებების განხორციელების ალბათობას გამოხატავს;

- ეკონომიკური რისკი - რომელიც ეკონომიკური პირობების განვითარებასთან არი დაკავშირებული, რომლებშიც ბანკი და მისი კლიენტები ფუნქციონირებან;

- კონკურენციის რისკი - რომელიც ბანკისათვის საბაზრო ურთიერთობების ნეგატიური ცვლილებებისაკენ და შემოსავლების შემცირებისაკენ მიმყვან ფაქტორს მიეკუთვნება;

- იურიდიული რისკი - რომელიც საბანკო საქმიანობის განვითარების მარეგულირებელი სამართლებრივი აქტების მოთხოვნილებების შესაბანისობის უზრუნველყოფასთან არის დაკავშირებული. რისკის მოცემული სახეობა სამართლებრივი ჩარჩოების სამომავლოდ განვითარების მიმართებაში განუსაზღვრელობის ხარისხს გამოხატავს, რომლებშიც საბანკო ორგანიზაციების საქმიანობის რეგულირება ხორციელდება.

ფინანსური რისკის საკითხი ასევე საერთაშორისო დონის სამართლებრივ აქტებსაც ეხება. ასე მაგალითად, ფინანსური ანგარიშგების საერთაშორისო სტანდარტებში მოხსენებულია ის ფაქტი, რომ ფინანსური რისკები ფინანსური ინსტრუმენტებთან გარიგებებისათვისაც არის დამახასიათებელი.

ბალანსზე აღრიცხვაში აღებული ან არაღებული ფინანსური ინსტრუმენტებისათვის დამახასიათებელი რისკის ხარისხის შეფასებისაგან დამოკიდებულებაში, ფინანსური რისკების კატეგორიას მიაკუთვნებენ: ფასობრივ რისკს, საკრედიტო რისკს, ლიკვიდობის რისკს, ფულადი ნაკადის რისკს.

ფასობრივი რისკი არა მარტო პოტენციალური ზარალის, არამედ მოგების შემენის ალბათობასაც ითვალისწინებს, და, თავის მხრივ, დაიყოფა რისკების შემდეგ სამ კატეგორიად:

- სავალუტო რისკი;
- საპროცენტო განაკვეთის რისკი;
- საბაზრო რისკი.

საიმპორტო-საექსპორტო კონტრაქტებში პარტნიორები ფასს მოლაპარაკებების პროცესში განსაზღვრავენ. მოცემულ შემთხვევაში მყიდველის (იმპორტიორის) მიერ საქონელის/მომსახურების ღირებულების გადახდის მომენტამდე ფასები ასეთ საქონელზე საერთაშორისო ბაზარზე იცვლებიან, და აღნიშნული გარიგების განხორციელებაზე ზეგავლენას არ ახდენენ, მაგრამ მოცემულმა ფაქტორმა შეიძლება გამყიდველს ან მყიდველს გადახდის დღისათვის საბაზრო ფასის მიმართებაში „ზარალი“ ან „მოგება“ ჩამოუყალიბოს.

სავალუტო რისკი - თავისთავად საპროცენტო რისკის საბაზრო დონის ცვლილების გამო ფინანსური ინსტრუმენტის ღირებულების მერყეობის რისკს წარმოადგენს.

საბაზრო რისკი - თავისთავად საბაზრო ფასების მერყეობის შედეგად ფინანსური ინსტრუმენტის ღირებულების მერყეობის რისკს წარმოადგენს, თუნდაც თუ ასეთი მერყეობები - სპეციფიკური ფაქტორების ზემოქმედებით, ცალკე აღებული ფინანსური ინსტრუმენტების ფლობის უფლებების ან ფლობის სტრუქტურის ცვლილებით ან ბაზარზე მიმოქცევადი ყველა ფასიანი ქაღალდების საკუთრების უფლებებზე ზემოქმედი ფაქტორებით ზემოქმედებით არის გამოწვეული.

საკრედიტო რისკი - მდგომარეობს იმაში, რომ ფინანსურ ინსტრუმენტთან დაკავშირებული სახელშეკრულებო ურთიერთობების ერთ-ერთი მხარე ვერ ასრულებს აღებულ ვალდებულებებს, რასაც მეორე მხარისათვის ფინანსური ზარალის წარმოქმნისაკენ მივყავართ.

ლიკვიდობის რისკი - ასევე დაფინანსების რისკადაც არის წოდებული - თავისთავად წარმოადგენს რისკს იმისა, რომ საწარმო შეიძლება ფინანსურ ინსტრუმენტებთან დაკავშირებული ვალდებულების შესრულებისათვის საჭირო სახსრების მიღებაში სირთულეებს დაეჯახოს. ფინანსური რისკი შეიძლება ფინანსური აქტივის, მის სამართლიან ღირებულებასთან

მიახლოებული ფასის მიხედვით, სწრაფად რეალიზების შეუძლებლობაში გამოიხატოს.

ფულადი ნაკადების რისკი - მდგომარეობს ფულად ფინანსურ ინსტრუმენტებთან დაკავშირებული სამომავლო ფულადი ნაკადების ღირებულების ფლუქტუაციის წარმოქმნის ალბათობაში.

ფინანსური რისკი - რომელიც ფინანსური ინსტრუმენტების გარიგებებს მიეკუთვნებიან, განხილულიუნდა იქნას ორი პოზიციიდან, უფრო ზუსტად: ერთის მხრივ, ცნება „კრედიტორის“ მეშვეობით, ხოლო მეორეს მხრივ, ცნება „ინვესტორების“ მეშვეობით.

ბანკები გამოდიან კრედიტორებად, როდესაც კომპანიის ეკონომიკურ საქმიანობას აფინანსებენ. ისინი ხდებიან დამოუკიდებელი ეკონომიკური აგენტები, რომელთა არსებობა საბაზრო ეკონომიკისათვის სავალდებულოა.

კომერციული ბანკები - არის საბანკო სისტემის საკვანზო ელემენტების, რამდენადაც ისინი ძირითად საბანკო ოპერაციებს ახორციელებენ.

ბანკების მთლიანი საქმიანობის საფუძველში ჩადებულია ფულადი სახსრები. ეს უკანასკნელი გამოდიან ანაბრებში მოზიდულ გარკვეულ შენახვადი თანხების ფორმაში. ასეთი დეპოზიტების მიმართებაში ბანკი იყენებს საპროცენტო განაკვეთს, რომელიც თავისთავად ბანკისათვის ხარჯებ წარმოადგენს. მითითებული ხარჯების დაფარვისათვის საჭიროა რესურსები იქნას ამოქმედებული, რომელთა ხარჯზე ბანკს შეუძლია მიიღოს შემოსავლები. შემოსავლების მიღების ყველაზე უფრო გავრცელებული ფორმა - სესხების მიწოდების მეშვეობით ხორციელდება, და მოცემული ოპერაცია აქტიური ოპერაციების რიცხვში ყველაზე უფრო მნიშვნელოზადობას ფლობს. ასეთი ოპერაციების განხორციელებისას ბანკი დროის ნებისმიერ მომენტში, თავის ძირითად საქმიანობაში გარკვეული ფაქტორების წარმოშობის ალბათობის გამო, რისკის ზეგავლენის ქვეშ ექცევა.

საბანკო რისკები - თავისთავად ალბათობით გარემოებებს წარმოადგენენ, რომლებსაც საბანკო საქმიანობისათვის შედეგების შექმნა შეუძლიათ. მათ შეუძლიათ მიიღონ სხვადასხვა ფორმები:

- **კაპიტალის დაკარგვის რისკი** - ხასიათდება კაპიტალით რისკიანი აქტივების გადაფარვის კოეფიციენტით. რისკიანი აქტივების კატეგორიაში შედიან მაღალრისკიანი სესხები (კრედიტები ფიზიკურ პირებზე, კრედიტები არასაკმარისი უზრუნველყოფით);

- **ლიკვიდობის რისკი** - ხასიათდება საპროცენტო განაკვეთისადმი მგრძნობიარე აქტივებისა და პასივების თანაფარდობით;

- **საპროცენტო განაკვეთების ცვლილების რისკი** - მობილიზებულ რესურსებზე;

- **კაპიტალის გამორეცხვის რისკი** - ინფლაციის ზემოქმედების მექანიზმის მეშვეობით;

- **კაპიტალის რეპატრაციის რისკი** - მოსესხების საგარეო პირობების ზემოქმედების ქვეშ.

ჩვენი მოსაზრებით, ზემოთ ყველა მითითებულ რისკებს შორის ყველაზე მნიშვნელოვანებს კაპიტალის დაკარგვის რისკი და არასაკმარისი ლიკვიდობის რისკი წარმოადგენს.

კაპიტალის დაკარგვის რისკი - არსებობს, როდესაც კლიენტი დადგენილ პერიოდში მიღებული კრედიტის დაფარვის შმძლე არ არის. მოცემულ შემთხვევაში ბანკის მოთხოვნები შეუძლებელია გარკვეული დროის განმავლობაში ფულად სახსრებში იქნას გარდაქმნილი, რაც ასევე ბანკის მიერ თავისი ვალდებულებების დაფარვის შესაძლებლობაზეც აისახება. იმ პირობებში, როდესაც ასეთი სიტუაციები საკმაოდ ხშირად წარმოიქმნებიან, კრედიტებთან და დეპოზიტებთან მიმართებაში გადახდებს შორის თანაფარდობა ირღვევა, რამაც შეიძლება ბანკისათვის საშუალოვადიან და გრძელვადიან პერიოდში ნეგატიური შედეგები იქონიოს. სიტუაცია ზემოქმედებას ახდენს მეანაბრებზე, რომლებიც ბანკთან მიმართებაში ნდობას კარგავენ და დეპოზიტებში განთავსებულ თანხების ანგარიშებიდან გატანას ახდენენ. ასეთ შემთხვევაში ბანკის მდგომარეობა შემდგომში შეიძლება ფინანსური რესურსების დაკარგვის გამო გაუარესდეს.

საბანკო ორგანიზაციების გაკოტრებისაგან თავის ასაცილებლად განსაკუთრებული ნორმატიული სამართლებრივი აქტები იქნა მიღებული. აღნიშნულთან მიმართებაში საბანკო საქმონობის წესები, ბანკების გაკოტრების სახით შდეგების აღმოფხვრაზე ორიენტირებული გარკვეული წესების დაწესების მეშვეობით, უზრუნველყოფენ მეანაბრების ინტერესების დაცვას (ლეონოვიჩი, პეტრუშინა, 2012). ასეთ წესებს შორის უნდა იქნას აღნიშნული:

- ბანკის ვალდებულებები მინიმალური კაპიტალის გადახდასთან მიმართებაში;

- რისკის გადამფარავი განაკვეთის დადგენა, რომელიც სუფთა საკუთარი სახსრებისა და რისკის ხარისხის მიხედვით შეწონილი გაცემული სესხების თანაფადობის მეშვეობით გამოიხატება;

- რისკების მიხედვით შემცირებული განაკვეთის გაანგარიშება, რომლის დიაპაზონის შეზღუდვები დგინდება ბანკების ძირითადი საშუალებებზე, ერთი კლიენტისათვის შესაძლო მიწოდებადი კრედიტის სიდიდეებზე დამოკიდებულებაში, ისეთი სახით, რომ კლიენტებიდან ერთ-ერთის გაკოტრებამ ბანკის ბალანსზე არსებითი ზემომოქმედების განხორციელება ვერ შეძლოს.

ლიკვიდობის დაკარგვის რისკი: ლიკვიდობა თავისთავად მყისიერი (იმავედროული) ან დროის გარკვეული პერიოდის განმავლობაში, ზარალის

გარეშე, მატერიალური აქტივების და/ან მოთხოვნილებების, ლიკვიდურ საბაზრო აქტივებში, დეპოზიტების მფლობელების მოთხოვნის მიხედვით ანგარიშზე ჩარიცხვადი ან ნაღდი ფულის სახით შემოტანადი ფულად სახსრებში, კონვერტაციის შესაძლებლობას წარმოადგენს. ბანკი მიღწევადი სახსრების მოცულობას უნდა ფლობდეს, რომელიც უშუალოდ კლიენტებისათვის ნაღდი ფულის ან კლიენტების მიერ სხვა ბანკების მიმართებაში (უფრო ზუსტად, იმ ფირმების მისამართით, რომლებსაც სხვა ბანკებში აქვთ გახსნილი ანგარიშები) განხორციელებადი გადახდების ფორმით, გადახდების განხორციელებისათვის იქნება საკმარისი. ბანკი ავრომატურად ღებულობს ფულად ნაკადებს კლიენტებისათვის შემუშავებული საბანკო მომსახურების განხორციელების შედეგად განხორციელებადი მიმდინარე ოპერაციებიდან. ნაკადები, რომლებიც ბანკის ლიკვიდობის ფორმირებისათვის კეთილსასურველ პირობებს უზრუნველყოფენ, ხორციელდება:

- აქტიური საგადახდო ბალანსის ხარჯზე ბანკთაშორისო გადახდების ნაკადების დისკონტირებით მიიღწევა;

- კლიენტების მიერ მათ ანგარიშებზე შეტანილ ფულად დეპოზიტებთან ოპერაციების მემვეობით, როდესაც ასეთები კლიენტების ანგარიშებიდან, ნაღდი ფულის გაცენის მიხედვით, მოთხოვნების მოცულობებს აჭარბებენ;

- ბანკის უცხოური ვალუტის ანგარიშებზე დეპოზიტების ბანკების და საცალუტო რეგულირების ორგანოების მიერ არასაკმარისად რეგულირებისას. მოცემულ შემთხვევაში კლიენტების ანგარიშებზე სახსრების დაგროვება ხორციელდება, და ამასთან ბანკს სავალურო დეპოზიტების ზრდას აღნიშნავს.

ასეთი პირობების რეალიზაციისას ბანკი იძულებულია მიმართოს რეფინანსირებას. ბანკისათვის სესხებთან საქმეების ასეთი მდგომარეობა ნიშნავს დანახარჯებს, რომლებიც ბანკის მიერ იმ პირობებში უნდა იქნას დაფარული, როდესაც ბანკის საქმიანობის მიზანს მოგების მაქსიმიზაცია და დანახარჯების მინიმიზაცია წარმოადგენს.

არასაკმარისი ლიკვიდობის პრობლემა წარმოიშობა არა როგორც ლიკვიდობის უზრუნველყოფის შესაძლებლობის არარსებობა, არამედ როგორც ასეთი აქტივების ღირებულების მიღებასთან სირთულეები. აქედან გამომდინარე, ბანკებმა სხვადასხვა მეთოდების გამოყენებით ლიკვიდობის ხარისხის ანალიზი მუდმივად უნდა განახორციელონ იმისათვის, რომ დანახარჯების გაუმართლებელი გადიდებიდან თავის აცილების შესაძლებლობა ქონდეთ, იმ დროს როგორც ბანკის ლიკვიდობა არ არის უზრუნველყოფილი. აღნიშნულიდან გამომდინარე საბანკო საქმიანობის

მოგებიანობის მიღწევისათვის საჭიროა უზრუნველყოფილი იქნას შესაბამისობა როგორც მინიმუმ სამი ძირითადი პირობების მიხედვით:

1) ლიკვიდობის უზრუნველყოფა ნიშნავს ბანკის შესაძლებლობას კლიენტებისათვის დეპოზიტებზე განთავსებული თანხისა და შესაბამისად პროცენტების გადახდის შესაძლებლობას;

2) ბანკში განთავსებული სახსრების დაცულობა, რომელიც თავის გამოხატულებას საგადახდო ვალდებულებების შესრულების შეუძლებლობის დადგომის რისკის აღმოფხვრის ხერხში პოულობს;

3) საბანკო რენტაბელობა გამოიხატება, ერთის მხრივ, გაცემული კრედიტებისადმი გამოყენებად საპროცენტო განაკვეთებში, და სხვა დანარჩენ შემოსავლებში, რომელთა სმოსვლა უფრო მაღალი საპროცენტო განაკვეთებით ხასიათდება პასიური ოპერაციების მიხედვით შემოსავლებთან შედარებით, რომლებიც მესამე პირების წინაშე ცეცხებთან და ვალდებულებებთან არის დაკავშირებული, და, მეორეს მხრივ, ოპერაციიდან შემოსულ შემოსავლებში, რომელთაგან შემოსავლიანი შემოსულობები მათ განხორციელებაზე დანახარჯებს აჭარბებს.

მოცემულ მოთხოვნებს, მათი ურთიერთ ზემოქმედების გამო, წინააღმდეგობრიობამდე მიყვავართ. ბიზნესის გაძლოლას რისკიანი და არასტაბილური ხასიათი გააჩნია, ხოლო ლიკვიდობის უზრუნველყოფა დანახარჯების გაწევას ითვალისწინებს, ამდენად, საბანკო საქმიანობა ნაკლებად მომგებიანი ხდება. საბანკო ორგანიზაციის წინაშე დგას ამოცანა კონვერგენციის წეტრილების მოძიებასთან მიმართებაში, ისე, რომ მოთხოვნების მონაცემების შედარებას შესაბამისი მოგებისა და ლიკვიდობის მიღებისაკენ მიყვავდეთ. კონვერგენციის მოცემული წეტრილების მოძიებისათვის მნიშვნელოვანია, რომ ბანკების მიერ **დაკრედიტების სფეროში საქმიანობის საერთო სტრატეგია** იქნას ფორმულირებული და განსაზღვრული.

დაკრედიტების მიზანი სესხად გაცემული სახსრების ანაზღაურებაში და გაცემულ სესხებზე დარიცხული პროცენტების თავისდროულად მიღებაში მდგომარეობს, კრედიტორებისა და ინვესტორების თვალსაზრისებს შორის განსხვავება მდგომარეობს სამომავლო პროექტების ანალიზისადმი მიდგომაში. ასე მაგალითად, ინვესტორები თვლიან, რომ ბიზნესში სახსრების დაბანდების მიზანს წარმოადგენს მაქსიმალური მოგების ფორმირება. კრედიტორები, თავის მხრივ, თავიდანვე თავიანთ წინაშე სახსრების ფასიან აქტივებში ტრანსფორმაციის და კრედიტის თანხის საკრედიტო განაკვეთების მიხედვით და მიწოდებული სესხების მიხედვით შესაბამისი პროცენტების დროულად ანაზღაურების ამოცანას ისახვენ.

იმავე დროს ინვესტორებისათვის ცნობილია, რომ იწყებენ რა ბიზნეს-საქმიანობას, ისინი ინვესტიციი დაკარგვის გარკვეული რისკების

ზემოქმედების ქვეს იმყოფებიან. აღნიშნული მიზეზის მიხედვით ინვესტორები თვლიან, რომ გენერირებადი მოგება რისკის ხარისხს უნდა შეესაბამებოდეს, რომლის ზემოქმედების ქვეშ იმყოფება მათი ფინანსური რესურსები. ბანკები, თავის მხრივ, მიწოდებული სესხების დაკარგვის რისკის მიმართებაში, მატერიალური გარანტიებისა და უზრუნველყოფის ფორმირების მეშვეობით თავიანთი თავი უნდა დაიზღვიონ.

ჩვენი მოსაზრებით, საბანკო რისკების კლასიფიკაციას რისკების მართვის პროცესში განსაკუთრებული მნიშვნელობა გააჩნია. რისკების სათანადოდ მართვამ ბანკისათვის საბანკო რისკების იდენტიფიკაციისა და შეფასების, მათი მართვის, რისკების მართვისა და აღმიფხვრის , ასევე მათი დაფინანსების შესაძლებლობა უნდა უზრუნველყოს.

იმ ზომიერებით, როგორითაც რისკები არსებობენ და ფორმირდებიან, ისინი თავისთავად განსაკუთრებულ პრობლემას წარმოადგენენ, რომელიც მდგომარეობს სიჩქარეში, რომლითაც ისინი შესაბამის ეფექტებს გენერირებენ, და იმაში, რა სახით ისინი კოპერატიული საბანკო ორგანიზაციების შედეგებზე, უფრო ზუსტად დანახარჯებისა და საბანკო მოგების მაჩვენებლებზე აისახებიან. აქედან გამომდინარე, რისკების იდენტიფიკაცია, უპირობოდ, მათი შემცირებისა და აღმოფხვრასთან მიმართებაში ყველაზე უფრო ეფექტური ღონისძიებების განსაზღვრის მიზნით, აუცილებელ პირობას წარმოადგენს. რისკების შდეგების გადასვლის სიჩქარე წარმოადგენს ძლიან მნიშვნელოვან ფაქტორს, რამდენადაც მოცემულ მაჩვენებელზე დამოკიდებულებაში საბანკო ორგანიზაცია ან ღებულობს, ან არ ღებულობს დროის პერიოდის გამოყენების შესაზღებლობას, რომელიც რესურსების მობილიზაციისათვის და ეფექტური მართვის უზრუნველყოფის მიზნით შესაბამისი ღონისძიებების მიღებისათვის არის საჭირო. რამდენად უფრო მაღალია რისკების გადაცემის სიჩქარე, იმდენად უფრო რთულია საბანკო თანამეგობრობისათვის იმ რისკებს გაუმკლავდნენ, რომლებთანაც მათ უხდებათ შეჯახება.

ბ) საბანკო რისკების ანალიზის მაჩვენებლები:

აღნიშნულ პრობლემატიკასთან მიმართებაში ბანკმა ისეთი მაჩვენებლების სისტემა უნდა ჩამოყალიბოს, რომელთა გამოყენებით იგი ძირითადი საქმიანობის მონიტორინგის მუდმივად განხორციელებას შეძლებს. მოცემული სისტემის ჩარჩოებში განსაკუთრებული აგილი საბანკო რისკის მაჩვენებლების შეფასებას და ანალიზს უნდა დაეთმოს.

ნებისმიერი ბანკის საქმიანობა რისკების აკუმულაციას ექვემდებარება. აღნიშნულის საფუძველზე ეკონომისტები განუსაზღვრელ გარემოებებთან დაკავშირებული რისკების დაყოფას ახორციელებენ შემდეგ კატეგორიებად:

1) **სისტემის რისკები**, რომლებიც ფულადი სახსრების მიწოდების დასაშვები შემცირებით, ასევე ბანკებზე დაწესებული გარკვეული შეზღუდვებით არის გამოწვეული;

2) **ფასობრივი რისკები**, რომელთა შორისაა საპროცენტო განაკვეთების უეცარი გადიდების ალბათობები, იმ შემთხვევაში, რომ ბანკს გააჩნია აქტივები, რომელთა მიხედვით გადახდის ვადა, ვალდებულებების მიხედვით გადახდების ვადაზე უფრო გვიან დგება;

3) **საკრედიტო რისკი**, რომელიც მიღებული კრედიტების დადგენილი მოცულობით და დადგენილ ვადებში გადაუხდელობის შემთხვევაში წარმოიშობა;

4) **საოპერაციო რისკი**, რომელიც თავისთავად მმართველობით რისკს წარმოადგენს, და იგი არაკომპეტენტურობით ან ზოგიერთი არაეფექტური ოპერაციების განხორციელებით ხასიათდება;

5) **რეგულირების რისკი**, რომელსაც საბანკო სექტორის ორგანიზაციების საქმიანობის მარეგულირებელი ნორმატიული აქტების გაუთვალისწინებელი ცვლილებები მიეკუთვნებიან, რომლებიც ბანკების ეფექტურ და უსაფრთხო საქმიანობას აფერხებენ.

ჩვეულებრივად რისკის მაჩვენებელი გაიანგარიშება შემდეგი სახით (კოსტიუჩენკო, 2010):

$$RI = CP / RA ,$$

სადაც: **RI** - რისკის მაჩვენებელია;

CP - პირველადი კორექტირებული კაპიტალია;

RA - რისკიანი აქტივების ღირებულებაა.

გაანგარიშების განხორციელების საფუძველზე ვღებულობთ რისკის მაჩვენებელს, რომლისათვის დადგენილია გარკვეული ჩარჩოებიანი ინტერვალები, რომლებიც ბანკზე თავის საქმიანობაში ზემომქმედი მოსალოდნელი რისკის დინის შეფასების შესაძლებლობას იძლევიან,

საბანკო საქმიანობის რისკის ანალიზის დასრულებისას ასევე უნდა იქნას შეფასებული საერთაშორისო საბანკო სისტემაში ბანკის პოზიციონირების ფაქტორი. მოცემული თვალსაზრისიდან გამომდინარე მხედველობაში უნდა იქნას მიღებული სხვა დანარჩენი მაჩვენებლები, ისეთები როგორიცაა: ერთობლივი რისკი, სადაზღვევო რისკი, სახელმწიფოს გადადბდისუუნარობის რისკი, საგადასახადო რისკი, სავალუტო რისკი და ა.შ.

რისკების გაზომვის მაჩვენებლების სისტემის ჩარჩოებში, რომლებიც შიძლება წარმოიშვას საფინანსო-საბანკო სისტემაში, შიძლება გამოიყოს შემდეგი რისკები:

ა) **ლიკვიდობის რისკი**: მოცემული მაჩვენებელი, რომელიც მიიღება მყისიერი ლიკვიდობის მფლობელი აქტივების თანაფარდობით

კრედიტორების მოთხოვნების შესაძლო მოცულობის გამომხატველ **დეპოზიტებთან**. გაანგარიშების ფორმულა წარმოდგენილია შემდეგი სახით:

$$LR = [(CF + D_{\text{ფ}}) / D_{\text{ბ}}] \times 100 ,$$

სადაც: **LR** - ლიკვიდობის რისკია;

CF - ფულადი სახსრების ერთობლივი მოცულობაა;

D_ფ - დეპოზიტებია, სხვა ბაზკების ანგარიშებზე განთავსებულები;

D_ბ - დეპოზიტებია, ბანკის კლიენტების მიერ განთავსებულები.

მაჩვენებლის მნიშვნელობა 30%-ზე დაბალი - ბანკის შეუძლებლობის გამომხატველია, რესურსების დონის შემცირების ან კაპიტალის დაბანდების მეშვეობით დაფინანსებაში მოთხოვნილებების გადიდების პრობლემის გადაწყვეტასთან მიმართებაში, ხოლო საგანგებო შემთხვევებში არასაკმარისმა ლიკვიდობამ შეიძლება ბანკის გადახდისუნარობის (გაკოტრების) ფორმირება გამოიწვიოს. მაჩვენებლის მნიშვნელობა 45%-ზე მაღალი - ბანკის შესაძლებლობის შესახებ მოწმობს, კრედიტორებისაგან მიღებული დეპოზიტებიდან სახსრების გამოტანის შესახებ მოთხოვნილებების მუდმივად დაკმაყოფილებასთან მიმართებაში.

ბ) საპროცენტო განაკვეთის რისკი: აღნიშნული რისკი წარმოიშობა მცურავი საპროცენტო განაკვეთებთან საკრედიტო ურთიერთობებში, რომელიც მოთხოვნილების წაყენებით და საპროცენტო განაკვეთის ცვლილებისადმი მგრძნობიარე აქტივების არსებობით ხასიათდება. მოცემული მაჩვენებელი წარმოდგენილია შემდეგი სახით:

$$RR = (SA / PS) \times 100 ,$$

სადაც: **RR** - საპროცენტო განაკვეთის რისკია;

SA - აქტივებია, საპროცენტო განაკვეთის ცვლილებისადმი მგრძნობიარეები;

PS - პასივებია, საპროცენტო განაკვეთის ცვლილებისადმი მგრძნობიარეები.

მაჩვენებლის მნიშვნელობა, რომელიც აჭარბებს 100% , მოწმობს ბანკის პროცენტის გრძელი პოზიციის, საპროცენტო განაკვეთის არაკეთილსასურველი შემცირების შესახებ, რომლის დროსაც სხვაობა დადებითს წარმოადგენს.

გ) საკრედიტო რისკი: მოცემული მაჩვენებელი გამოხატავს იმ გარემოებას, რომ ბანკის მიერ გაცემული პროცენტები ან სესხები შეიძლება დაუბრუნებლელად აღმოჩნდნენ. ფაქტიურად მოცემული რისკი - არის დასაქმების რისკი, იმ გაფებით, რომ მოცემული რისკი განისაზღვრება მითითებული ფაქტორით და თავისთავად რისკზე საკომისიოს წარმოადგენს. მაჩვენებელი გაიანგარიშება შემდეგი ფორმულის მიხედვით:

$$CR = (OL / TL) \times 100 ,$$

სადაც: **CR** - საკრედიტო რისკის;

OL - დაუბრუნებელი კრედიტებია, რომლებსაც ბანკი ვერ იბრუნებს;

TL - კრედიტების საერთო თანხაა, ბანკის მიერ გაცემული.

ოპტიმალური დონე მოცემული მაჩვენებლის - 2%-ზე ნაკლებია, ამასთან ბანკს შეუძლია გაკოტრების სტადიაში შესვლა აღმოფხვრას. მაქსიმალური დონე მოცემული მაჩვენებლის, რომელიც საერთაშორისო საბანკო სტანდარტებით არის დაშვებული, შეადგენს 6%.

დ) კაპიტალური რისკი: აღნიშნული მაჩვენებელი გამოხატავს ხარისხს, რომელშიც რისკიანი აქტივები გადაფარულია კაპიტალით. გაანგარიშების ფორმულა შემდეგი სახით არის ჩამოყალიბებული:

$$CP = (C / TC) \times 100 ,$$

სადაც: **CP** - კაპიტალური რისკია;

C - საკუთარი კაპიტალია;

TC - ერთობლივი კაპიტალია.

მოცემული მაჩვენებელი განსაკუთრებულ მნიშვნელობას ფლობს, რამდენადაც იგი გამოხატავს ხარისხს, რომელშიც თვით ბანკი არის რისკების ზემოქმედების ქვეშ, და ხარისხს, რომელშიც ბანკს საკუთარი კაპიტალის ხარჯზე რისკიანი აქტივების გადაფარვა არ შეუძლია. ინდიკატორის მნიშვნელობა, რომელიც 6% აჭარბებს, მიუთითებს იმ ფაქტზე, რომ ბანკი ფლობს საკმარის კაპიტალს და რისკისადმი ზეგავლენის ხარისხი დაბალია.

პრაქტიკაში ასევე გამოიყენება სხვა დანარჩენი მაჩვენებლები, რომელთა შორისაა: სავალუტო რისკი, საოპერაციო რისკი, ფინანსური რისკი და საგადასახადო რეგულირების რისკი, ვალაულოების რისკი, ბანკის სარეპუტაციო რისკები და ა.შ.

დასკვნა. ზემოთაღნიშნულების საფუძველზე შემდეგი სახის დასკვნის გაკეთება არის შესაძლებელი:

1. ბანკი წარმოადგენს ეკონომიკური საქმიანობის სუბიექტს, რომელიც კონკურენტულ ბაზარზე ბაზრის კანონების შესაბამისად ფუნქციონირებს.

2. საბანკო კაპიტალი იმყოფება ზემოქმედების ქვეშ, ერთი მხრივ, ფაქტორების, რომლებიც კაპიტალის ბაზრისათვის არის დამახასიათებელი, მეორეს მხრივ, ეკონომიკური ფაქტორების, რომლებიც ბანკზე გაშუალედულად ზემოქმედებენ საბანკო მომსახურების მომხმარებელი ეკონომიკური აგენტების მეშვეობით.

3. სისტემური რისკის შეფასებისას საბანკო რისკების ტიპოლოგია უნდა იქნას გათვალისწინებული.

4. ბანკის სიცოცხლისუნარიანობის შეფასება სიღრმისეულ და სრულ ფინანსურ ანალიზზე უნდა იყოს დაფუძნებული, რომელშიც საბანკო საქმიანობის როგორც ფინანსური, ასევე არაფინანსური ასპექტებიც გაითვალისწინება.

5. მრავალკრიტერიალური მიდგომა საბანკო რისკისადმი საბაზრო ეკონომიკის ფუნქციონირების პირობებში საბანკო სექტორის განვითარებაში სავალდებულოს წარმოადგენს.

გამოყენებული ლიტერატურა:

1. მოსიაშვილი ვ., ჭელიძე მ., აბუთიძე გ., საბანკო საქმე. თბილისი გამომცემლობა „დანი“ 2020.
2. Валенцова Н.И., Лаврушин О.И. – Банковские риски. – М.: Кнорус, 2015. – 24 с.
3. Гранатуров В.М. – Экономический риск: сущность, методы измерения, пути снижения. – М.: Дело и сервис, 2016. – 67 с.
4. Кабушкин С.Н. – Управление банковским кредитным риском. – Минск: Новое знание, 2017. – 336 с.
5. Костбченко Н.С. – Анализ кредитных рисков. – СПб.: Скифия, 2010. – 57 с.
6. Леонович Л.И., Петрушина В.М. – Управление рисками в банковской деятельности. – М.: Дикта, 2018. – 136 с.

სესხებზე ფასდადების პოლიტიკის გავლენა ბანკთაშორის კონკურენციაზე The impact of Pricing Policy on Loans in Interbank Competition

ირინე კოპალიანი, საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის
ბიზნესის ადმინისტრირების სადოქტორო პროგრამის დოქტორანტი,
სს „ვითობი ბანკი ჯორჯიას“ ქუთაისის ფილიალის დირექტორი

Irine Kopaliani, Doctoral student of the faculty of business administration of
Georgian Technical University, Director of Kutaisi Branch office of VTB Bank Georgia

Abstract. In determining the interest rates on the loans in Georgia, special attention has directed to the principles of healthy pricing of banking products and its criteria which has based on the order №74 / 04 "the Instruction on the requirements of pricing models for commercial banks" approved by the President of the National Bank of Georgia on April 24th, 2019. The main goal of this document is to have a healthy pricing policy in the banking sector which minimizes the profitability and solvency risks for commercial banks. It will have a positive impact on the stability of the financial sector and stimulate to form an effective competitive environment in the financial system.

Obtained information on the formation of the loan interest rates revealed that the largest share is in transaction costs, namely fixed payments, consultancy and marketing expenses as well as salary and other non-interest expenses which ultimately causes raising the rates of interests on the loans and accordingly, it creates massive dissatisfaction for borrowers. Despite the borrower's dissatisfaction, credit products are still in high demand in Georgia, because the liberal lending policy, especially the collateral advance issue plays a vital role for the potential borrower through the decision-making process.

Keywords: Bank, Loan, Price, Rate, Interbank, Competition, Capital, Income, Expense